

ואם נחתך העובר במעיה [וכן אם ילדתו ומת אחר כך, רש"י] הרי זו תשוב ותאכל בתרומה.

אונס ומפתה לא מאכילין: הרי [ב"ח] כהן שבא על בת ישראל באונס או פיתוי, הרי זו לא תאכל בתרומה, שהרי אמרה תורה: וכהן כי יקנה נפש "קנין כספו" הוא יאכל בו, ואלו אינן קנין כספו.

עיברה ממנו באונס ופתוי לא תאכל, שהרי עובר אינו מאכיל.

ואם ילדה ממנו באונס ופתוי, הרי זו תאכל, שהרי אמרה תורה: "ויליד ביתו הם יאכלו בלחמו" וקרינן ביה "יאכילו בלחמו". (2)

נמצא כחו של בן גדול משל אב, שהבן מאכיל את אמו בלי נשואין, ואין אביו מאכילה בלי נשואין [מאירי].

העבר פוסל משום ביאה, כלומר: אם בא

ביצר האונס והמפתה לא פוסלין ולא מאכילין:

אונס ומפתה לא פוסלין: הרי [ב"ח] ישראל שבא באונס או בפיתוי על בת כהן שהיא בבית אביה, הרי זו תאכל בתרומה.

שהרי אמרה תורה: ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה ושבה אל בית אביה מלחם אביה תאכל.

אבל קודם שנתאלמנה או נתגרשה אינה אוכלת מלחם אביה, והרי לא למדת לפוסלה אלא במי שהיא מאורסת או נשואה לישראל.

טו-ב אבל אם עיברה בת כהן ממנו ואפילו באונס או פיתוי, הרי זו לא תאכל בתרומה.

לפי שהעובר מישראל פוסל, שנאמר: ובת כהן ושבה אל בית אביה "כנעוריה" — פרט למעוברת, והוא פוסל אפילו בזנות. (1)

2. כתבו אחרונים: חילוק יש בין ולד על ידי נשואין לבין ולד על ידי זנות, הן לענין פסול בולד מישראל, והן לענין אכילה בתרומה על ידי ולד מכהן; שהולד על ידי נשואין מחשיב את האשה כאילו היא עדיין נשואה [יש המגדירים את הדברים באופן אחר]; ואולם בקרן אורה לעיל בעמוד א [הובא בהערות שם], נקט שהכל דין אחד, ומשום שעיקר הלימוד הוא בולד על ידי נשואין מישראל, ואם היה חילוק ביניהם, מנין לנו שאכן בזנות הרי הוא פוסל.

ובמנחת חינוך מצוה רפ אות ט בנדמ"ח, נקט, שולד על ידי זנות מישראל אינו עושה את האשה כזרה שתעבור באכילתה על לאו של זרות, ואילו כשהולד הוא על ידי נשואין לישראל לא פשיטא ליה, ראה שם; וראה אוסף

נראה מלשון רש"י כאן שכתב: שנתחללה בביאת פסול לה, משמע שבא עליה אחד שהוא אסור לה ולא חלל; ומיהו לעיל סח א, אמרו בגמרא: על כבא זו — לפי שיטת רש"י — דמיירי בחלל, ראה שם, והראשונים שם נחלקו עליו.

ואולם לשון רש"י שכתב: נתחללה בביאת פסול לה צריך ביאור, כיון שאין חללה אלא מפסולי כהונה [ופסולה הוא מדין "ובת כהן כי תהיה לאיש זר היא בתרומת הקדשים לא תאכל", כמבואר לעיל דף סח], וכעין זה הקשו הראשונים על רש"י בתחילת פרק הערל וראה מה שצויין שם בהערות.

1. ראה בהערה הבאה, שחילוק יש בין זנות לנישואין.

ג. בן חורין הבא על השפחה, הרי בנה או בתה עבד כמותה, שנאמר: אם אדוניו יתן לו [לעבד עברי שהוא ישראל גמור] אשה [שפחה כנענית], וילדה לו בנים או בנות "האשה וילדיה תהיה לאדוניה".

ד. אין הבן או הבת הנולדים מבן חורין הבא על השפחה מתיחסים אחרי אביהם כלל, וכפי ששנינו במשנה לעיל כב א "חוץ ממי שיש לו בן מן השפחה והעובדת כוכבים".

בת ישראל לכהן, ובת [או בת] כהן לישראל, וילדה הימנו בן, והלך הבן ונכבש [נדחק ונדבק עליה, ולשון גנאי הוא⁽⁵⁾, רש"י] על השפחה וילדה הימנו בן⁽⁶⁾, הרי זה עבד.

העבד אינו מאכיל: אם היתה אם אביו בת ישראל לכהן [ומת בעלה הכהן ומת בנה אבי העבד], הרי זו לא תאכל בתרומה משום העבד שהוא זרע שלה מכהן.

העבד אינו פוסל: אם היתה אם אביו בת כהן לישראל [ומת בעלה הכהן ומת אבי העבד] הרי זו תאכל בתרומה, ואף שהעבד הוא זרע שלה מן הישראל.⁽⁷⁾

עבד על אשה הרי הוא פוסל מלאכול בתרומה, שכל הנבעלת לגוי או לעבד שאין קידושין תופסין לו בה, הרי הוא פוסל מתרומה, משום שנאמר: ובת כהן כי תהיה "אלמנה וגרושה", וכפי שנתבאר לעיל סב. ב.

ואינו פוסל משום זרע, כלומר: בדין "ובת כהן זרע אין לה ושבה", אבל יש לה זרע אינו שבה לאכול בתרומת אביה.

וכן אינו מאכיל, כדין זרע מכהן שבא על בת ישראל.⁽³⁾

כיצד העבד אינו מאכיל ואינו פוסל? (4)

א. אין זרע מישראל פוסל בת כהן אלא אם הוא קיים, ואולם אם מת והניח זרע, הרי אותו זרע פוסל כל עוד שהוא קיים.

ב. אין זרע מכהן מאכיל את אמו בת ישראל בתרומה, אלא אם הוא קיים, ואולם אם הניח זרע הרי אותו זרע מאכיל את אמו, אפילו אם היה הזרע זר.

זוכר דין זה בהדיא במשנה. ושאלת המשנה: כיצד, הוא משום דבכך שהוא עבד אי אתה מוצא "מאכיל", שהרי אינו בן כהן, ואף "פוסל" אין שייך בו, שהרי נבעלה לאביו העבד וכבר פסלה בביאתו מתרומה.

5. בתוספות יום טוב הוסיף: וכן כשכעס אחשוורוש על המן שנפל על המטה אשר אסתר עליה, אמר: "הגם לכבוש את המלכה".

6. לאו דוקא בן, והוא הדין בת.

7. בפשוטו טעם הדין שאין העבד מאכיל ואינו

חידו"ת להגר"א קוטלר בענין "יבם פוסל ואינו מאכיל" שביאר את שני הדינים; וראה עוד "ים של שלמה" במשנה לקמן פז א, שביאר את המשנה ביסוד זה על פי הרמב"ם; וראה עוד "שיעורי אשר לשלמה" בסימן אחרון, מה שכתב בזה; וראה עוד הערה בסוף המשנה, ובהערות בעמוד א].

3. טעם הדבר שעבד אינו מאכיל ואינו פוסל, יתבאר בהערה בהמשך המשנה.

4. לשון "כיצד", הוא בין על דין עבד שאינו פוסל, ובין על דין עבד שאינו מאכיל, ואף שלא

אם הממזר, הרי זו **תאכל בתרומה** מכחו ואף שזר הוא וממזר הוא, כי כל זרע קיים מכהן הרי הוא מאכיל.

ממזר פוסל: אם היתה אם אמו **בת כהן לישראל**, [ומת בעלה הכהן, ומתה אם הממזר] הרי זו **לא תאכל בתרומה**, שהרי יש לה זרע מן הישראל.⁽⁹⁾

כהן גדול פעמים שהוא פוסל בת כהן מלאכול בתרומה, כדמפרש ואזיל.

כיצד: בת כהן לישראל, וילדה הימנו בת, והלכה הבת שהיא זרה וניסת לכהן וילדה

ממזר פוסל אשה בת כהן מלאכול בתרומה כשהוא זרע שלה מישראל, **ומאכיל בת ישראל בתרומה** כשזרעה הוא מכהן, כדמפרש ואזיל.

כיצד הממזר מאכיל ופוסל:

בת ישראל לכהן ובת כהן לישראל וילדה הימנו בת, והלכה הבת ונישאת [כלומר: נבעלה לו]⁽⁸⁾ **לעבד או לעובר בוכבים, וילדה הימנו בן, הרי זה ממזר.**

ממזר מאכיל: אם היתה אם אמו של הממזר **בת ישראל לכהן** [ומת בעלה הכהן, ומתה

אמו ולא על אמו, ואם תמצי לומר אף הנבעלת לחייבי כריתות הרי היא כשרה לתרומה, הרי משכחת לה אף באמו, כיצד: בת כהן שבא עליה אחיה מאמה והוא ישראל וילדה לו בן, פוסל מן התרומה; ובת ישראל שבא עליה אחיה מאמה והוא ישראל וילדה לו בן, הרי זה ממזר ומאכילה; אלא מדלא נקט "אמו" שמע מינה ביאת אחיה אפילו בלא ילדה נמי פוסלתה, כיון שמחייבי כריתות הוא.

והרש"ש [לקמן פו ב] כתב להוכיח ממשנה זו, למה שנסתפק אם חללה אסורה לאכול בתרומה בשביל בנה מכהן, [ביאור ספיקו: כי יש לומר: החללה לענין תרומה אינה אלא זרות בעלמא, וכיון שהאוכלת בשביל בנה אין זה משום תוספת קדושה, שוב אין חסרון בהיותה חללה, וכעין זה דן הרש"ש בפרק הבא על יבמתו [לעיל נו א], לענין אשת כהן, והוכיח שם שהיא פסולה].

וראיתו: שאם לא כן הרי משכחת לה אף באמו, והביא דברי רש"י; וכבר תמהו על דבריו, שהרי הנפסלת משום "ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה" ודאי שהיא נפסלת לאכול אף בשביל בנה מכהן, כדאמרינן סט א "לויה וישראלית

פוסל, הוא משום שישראל הבא על השפחה אין הבן מתיחס אחריו, כמבואר במשנה לעיל כב א, וממילא אינו מתיחס אחר אמו, ונמצא שאין לה זרע שיאכילנה או יפסול אותה, ולזה נוטה לשון רש"י שכתב: "והאי לאו בתר אבוה אזיל, ולא זרעו הוא"; ולפי זה אפילו אם לא יהיה הזרע עצמו עבד [מאיזה טעם], הרי זה לא יאכיל ולא יפסול.

אלא שהרמב"ם בפירוש המשניות כתב הטעם "לפי שהעיקר אצלנו אין יחס לעבדים", וכוונתו למה שאמרו: "עבד אין לו חייס", וכמבואר לעיל סב א; ולשון המשנה משמע כדבריו, שהרי שנינו: **העבד וכו' אינו פוסל משום זרע.**

8. תמהו התוספות: תימה דלא קתני "נכבשה עם העבד" כדקתני "ונכבש עם השפחה" דנישואין לא שייכא ביה בעבד?!.

9. ברש"י לעיל סח ב ד"ה הנך, הוכיח ממשנה זו שהנבעלת לחייבי כריתות הרי היא פסולה מתרומה והיא נכללת בכלל "ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וגו'"; שהרי אנו רואים, שלא משכחת לה ממזר פוסל ומאכיל אלא לענין אם

תנינא — במשנתנו שמבואר בה כי אין לשוטה נישואין כלל — **לחא דתנו רבנן: שוטה וקטן שנשא נשים ומתו, נשותיהן פטורות מן החליצה ומן היבום, ומשום שאין קנין ונישואין לשוטה.**

שנינו במשנה: **כיבד: הרי [ב"ח] ישראל שבא על בת כהן באונס ופתוי תאכל בתרומה, עיברה ממנו לא תאכל:**

ותמהינן: והרי כיון דאם עיברה ממנו הרי זו **לא תאכל**, אם כן למה שנינו: ישראל שבא על בת כהן תאכל בתרומה, והרי ליחוש שמא עיברה באותה ביאה, ונפסלה מלאכול בתרומה?!

מי לא תנן שאפילו אם אין ידועה אלא ביאה אחת, הרי אנו חוששים לעיבור.⁽¹¹⁾

הימנו בן, הרי זה הבן ראוי להיות כהן גדול ועומד ומשמש על גבי המזבח.

והרי זה מאכיל את אמו הזרה שהרי יש לה זרע מכהן.

ופוסל את אם אמו [אם מתה אמו⁽¹⁰⁾], שהרי זרע זרעה הוא מן הישראל.

זאת — אם אמו — מתרעמת ואומרת: לא כבני [כלומר: בן בתין] כהן גדול, שהוא פוסלני מן התרומה, כלומר: לא ירבו כמותו בישראל.

גמרא:

שנינו במשנה: האונס והמפתה וכו' לא פוסלין ולא מאכילין:

פשיטא שאם מת הבן שוב אינו פוסלה, אבל זו "שנישאת לישראל" ויש לה ממנו בן, הייתי אומר שתיפסל אפילו כשמת הבן, להכי הוצרך רש"י לדברי המשנה ביבמות.

11. לשון רש"י: מי לא תנן וכו' אלמא לחדא ביאה חיישינן, ולקמן בד"ה ליוחסין כתב: לחוש לביאה אחת ולספק, ובהמשך הסוגיא מקשה הגמרא על זה מספיקות שאין שייכות לביאה כלל.

ויש לפרשו בשני אופנים:

האחד: עיקר הגידון הוא אם חוששין מספק, אלא שאם היו כמה ביאות היינו אומרים "רוב נשים מתעברות", ועל כן אין הגידון אלא בביאה אחת, שאינה אלא ספק.

השני: מתחילה לא דנה הגמרא אלא משום ביאה אחת, ואולם אחר שחילקה הגמרא בין יוחסין לבין תרומה, משתנה גידון הגמרא, והוא אם חוששין מספק להוציאה מחזקת היתר שלה

מגלן", והיא כמו הנפסלת משום "ובת כהן כי תהיה לאיש זר" הנפסלת אף בשביל בנה, כדלעמי סח ב; אבל חללה כגון שהיתה גרושה ונבעלה לכהן, שאין היא בכלל לאוין אלו אלא חללה בעלמא, עדיין לא שמענו.

10. כתב רש"י: ופוסל את אם אמו אפילו לאחר מיתת אמו, דאי לאו הוא הוה הדרה אם אמו לתרומה דבי נשא לאחר מיתת בתה, כדאמר ביש מותרות [פז א]: מת בנה [של בת ישראל שניסת לכהן] תאכל בתרומה.

ולעיל במשנה ששנינו: עיברה [בת כהן] מישראל בזנות] לא תאכל בתרומה, נחתך העובר במעיה תאכל, כתב רש"י: והוא הדין נמי אם ילדתו ומת, ולא הביא את המשנה ביש מותרות?!

ולפי מה שכתבו האחרונים [הובא לעיל בהערה], כי שני דינים הם, זרע בזנות, וזרע שיש לה מנישואין, אם כן יש לומר, דבזרע מזנות,

אבל בביאת זנות לא חששו, שדרך אשה מזנה להתהפך כדי שלא תתעבר.

ותמהינן: ובביאה שעל ידי נישואין מי חששו לאוסרה לאכול בתרומה בביאה אחת ומספק?!

והתניא: בת כהן שנישאת לישראל ומת בעלה בו ביום, הרי זו טובלת כשאר המשמשות⁽¹³⁾, ואוכלת בתרומה לערב, כי שבה היא לבית אביה כנעוריה.

הרי שאין אנו חוששים לעיבור בביאה אחת מספק; ותיקשי מהא שחששו לאוסרה בתרומה בספק מיתת בעלה הכהן?!

אמר תירץ רב חסדא: אכן חוששים אנו שמא עיברה, ומה שאמרו בבביתא: טובלת ואוכלת בטומאה לערב, היינו: טובלת ואוכלת בתרומה עד ארבעים יום מיום שנבעלה, כי עד ארבעים יום אין כאן חשש איסור כלל, כיון:

דאי לא מיעברא הא לא מיעברא [אם לא נתעברה הרי ודאי אוכלת שהרי לא נתעברה], ואף אי מיעברא באותה ביאה, הרי עד ארבעים יום מוא בעלמא הוא, מים בעלמא הוא ואינו חשוב עובר לאוסרה בתרומה.

אמר תמה ליה אביי לרב חסדא: אי הכי — שאתה מפרש, שאין היא אוכלת אלא עד

והרי שנינו לעיל כפרק ארבעה אחין: שנים שקידשו שתי נשים ובשעת כניסתן לחופה החליפו את של זה לזה, ואת שלזה לזה, מפרישין אותן שלא יחזרו לבעליהן שלש חדשים — שהוא זמן הכרת עובר — שמא מעוברות הן מאותה ביאה ובניהם ממזרים, וצריך הבחנה להבחין בין זרע כשר לזרע פסול.

הרי שבביאה אחת לכד שאינה אלא ספק עיבור, חוששין שמא נתעברו?!

אמר רבה בר רב הונא: ליוחסין חששו חכמים אפילו לביאה אחת ולספק [רש"י], אבל לתרומה לא חששו שמא נתעברה בביאה אחת.⁽¹²⁾

ואכתי תמהינן: וכי אטו לתרומה אין חוששין מספק:

והתניא: כהן שנתן גט לאשתו ואמר לה: הרי זה גיטיך שעה אחת קודם למיתתי, הרי זו אסורה לאכול בתרומה מיד, שמא ימות בשעה הקרובה, וחל הגט, ואסורה לאכול בתרומה, הרי אנו רואים שאוסרים אותה בתרומה מספק [רש"י].

וכיון שכן, אף במשנתנו היה לנו לחוש ׀לאוסרה שמא עיברה?!

אלא אמר רבה בר רב הונא: בביאה על ידי נישואין חששו חכמים שמא נתעברה באותה ביאה.

12. ביאר הריטב"א: פירוש, דגבי תרומה לא מפיקי לה מחזקתה מפני ספק.

13. כדכתיב: ואיש אשר ישכב איש אותה שכבת זרע ורחצו במים וטמאו עד הערב.

[וכמו שכתב הריטב"א], אלא שמכל מקום אם היתה יותר מבעילה אחת, הרי היה רוב להוציאה מחזקת היתר; ובפירוש זה מדוקדקים יותר דברי רש"י, ומבואר יותר הגידון אם לחוש לספק או לא, והיינו משום חזקת היתר.

ארבעים יום שודאי אין כאן עובר שיפסלנה מתרומה — **אימא סיפא** :

זר האוכל תרומה בשוגג, הרי זה משלם קרן וחומש על אכילתו; וכן כהן שהיה לה זרע מישראל ואכלה תרומה בשוגג, הרי זו משלמת קרן וחומש. (14)

אכלה בערב בתרומה, ואחר כך הוכר עוברת במעיה, ונמצא שאכלה תרומה שלא כדין בשוגג, תהא מקולקלת למפרע לשלם קרן וחומש על אכילתה, כדין זר שאכל תרומה.

ואם כדברין שלא אכלה אלא קודם ארבעים יום, אם כן אף שהוכר עוברת, הרי בשעת אכילתה היתה מותרת לאכול בתרומה כיון שלא היה העובר אלא מים בעלמא, ולמה מקולקלת היא למפרע?!

ומשנינן: מאי מקולקלת? עד ארבעים!

כלומר: הכי קאמרה הבריייתא, ואם אכלה

— שלא בהיתור — לאחר ארבעים יום, תהא מקולקלת על כל אכילותיה שאכלה למפרע עד ארבעים יום. (15)

השמועה הבאה מתבארת על פי שיטת התוספות בסוגייתנו.

איתמר: הבא על ארוסתו בבית המיו, וילדה.

רב אמר: הולד ספק ממזר. (16) כי אנו חוששים שמא אף אחר בא עליה, ומפרש לה הגמרא ואזיל.

ושמואל אמר: הולד שתוקי [ספק ממזר], כלומר: הולד "בדוקי", ללמדך: אם בדקו את אמו ואמרה לארוס בלבד הוא שנבעלתי, הרי היא נאמנת. (17)

אמר רבא: מסתברא מילתיה דרב דאמר: הולד ממזר, היכא דדיימא מעלמא [חשודה (18) לזנות עם העולם]. (19)

ואומרים כי הולד בא על ידי ביאת אחד מרוב העולם שהוא פסול אצלה.

17. כן כתבו הראשונים על פי מסקנת הגמרא בקדושין שם.

18. בסוטה כו ב אמרו: ישא אדם "דומה", ופירש רש"י: נטענת ונדברת בפי כל על ניאופיה; "דומה" לשון קלטה ודיבור, כדאמרינן בנדה [סו א] דומת עירך עלתה בך, וההוא לאו חשד הוא, אלא דיבור יתר שהיו נדברים בה על חביבותה של בעלה, ואף קלטה לשון דיבור יתר הוא, לפיכך הוא נהפך לללשון שבח וללשון גנאי.

19. כתב רש"י: שחשודה מאחרים, דליכא לאכשורי כשאר בני דומה שהם כשרים, דהתם

14. כן מבואר ברש"י בסוגייתנו, ואולם הרש"ש הביא בשם המשנה למלך בדרך מצוותיך, שתמה עליו ממשנה בתרומות [ז ב] בת כהן שנשאת לישראל ואחר כך אכלה תרומה, משלמת את הקרן ואינה משלמת את החומש, [דכהנת היא וראויה לחזור לבית אביה, ר"ש]; וכן תמה בקרן אורה כאן; ונראה שהם מדמים בת כהן שנשאת לישראל לבת כהן שיש לה זרע מישראל.

15. מבואר מדברי הגמרא, כי אף למה שמסיקה הגמרא שלאחר ארבעים יום אסורה היא לאכול מספק, מכל מקום אם אכלה אינה חשובה מזידה אלא שוגגת ומשלמת קרן וחומש, וצריך תלמוד.

16. כן פירשו התוספות ושאר ראשונים על פי הסוגיא בקדושין [עה א], ודלא כרש"י בדעת רב שהולד ממזר ודאי משום שהולכים אחר הרוב

והרי הדברים קל וחומר: ומה התם — במשנתנו — דלחאי [להיבעל לכהן זה] איסורא הוא אצלה שחכמים גזרו איסור ביאה על פנויה, ולחאי [להיבעל לכל העולם] איסורא הוא אצלה, כלומר: אף להיבעל לזה שזינתה עמו אסורה היא כמו לשאר אנשים, ויש לחוש שמא מתוך שזינתה עם זה, כך זינתה עם אחר.

מכל מקום בתרא דיריה שדינן ליה [תולים] אנו את העובר בביאה הידועה] ואין חוששים שמא זינתה גם עם אחר.

הכא — בארוס שבא על ארוסתו וילדה — דלחאי [לכל העולם] איסורא, ולחאי [לארוס שזינתה עמו] התירא, (21) לא כל שכן שאנו תולים את העובר בארוס הואיל וביאתו ידועה לנו, ואין חוששים שזינתה עם אחרים באיסור. (22)

אמר ליה אביי לרבא: לעולם אימא לך: כל

אבל אם לא דיימא מעלמא אין אנו חוששים שזינתה עם אחר, ובתרא דיריה שדינן ליה [תולים] אנו את הולד בארוס] הואיל וביאה זו ידועה לנו, והוא כשר.

אמר רבא: מנא אמינא לה שאם לא דיימא מעלמא תולים אנו את העובר בביאה הידועה לנו?

דקתני במשנתנו: כהן שבא על בת ישראל [באונס או פיתוי] וילדה, הרי זו תאכל בתרומה, מכח הילוד.

והרי היכי דמי?

אילימא דיימא מעלמא, אם כן ילדה אמאי תאכל, והרי שמא אין הולד מאותה ביאה ידועה של כהן, אלא מאחר שהוא ישראל.

אלא לאו כגון דמיניה דיימא (20) ולא דיימא מעלמא, הרי למדנו: כל היכא דלא דיימא מעלמא, תולים אנו את הולד בביאה הידועה לנו.

21. כתב הריטב"א: והא דאמרינן: "דהכא לדידיה התירא ולעלמא איסורא" לאו דוקא, דהא ודאי ארוסתו קודם חופה אסורה היא לו מדרבנן ולוקה עליה, אלא לגבי עלמא דאסור להם איסור תורה משום אשת איש קרי להאי התירא, למימרא דיותר יש לתלות בזה שהוא היתר מן התורה, מלתלות בעלמא שהיא אסורה להם מן התורה באשת איש.

22. תמה בערוך לנר: מה ראייה היא זו? והרי הא דאמרינן: ילדה תאכל, אין אנו מתירין לא לה עצמה, והיא הרי יודעת אם זינתה גם עם אחר אם לא, ובוודאי אין מתירין לה רק באומרת שלא זינתה, ואם כן אין חשש, דבלאו הכי אם רוצה לאכול איסור מי ימחה בידה, ואפילו אי ספק היא מלקות אין לה, אבל אכתי מנא לן

כיון דנשואה היא רוב בעילות אחר הבעל, אבל הכא לאו אורחיה למיבעל כולי האי בלא חופה.

ביאור הדברים, דבסוטה כו ב איתא: אמר שמואל: ישא אדם "דומה" [נטענת ונדברת כפי כל על ניאופיה, רש"י], ואל ישא "בת דומה", שזו באה מטיפה כשרה, וזו באה מביאה פסולה [שמא מעובד כוכבים או ממזר] וכו', והלכתא ישא אדם "בת דומה" ואל ישא "דומה", דתני רב תחליפא בר מערבא קמיה דרבי אבהו אשה מזנה בניה כשרין רוב בעילות אחר הבעל.

וזה הוא שחילק רש"י בין "אשה מזנה" ל"ארוסה מזנה", הואיל ואין הארוס בועל הרבה, עד שנחליט: רוב בעילותיה הם ממנו.

20. לאו דוקא, אלא שידועה לנו ביאתו של כהן, ראה קרן אורה.

היבא דדיימא מיניה, (23) אף על גב דלא דיימא מעלמא, נמי אמר רב שהולד ממזר.

ומאי טעמא חוששים אנו לביאתם של אחרים אף שלא נחשדה מהם, משום דאמרינן: מדאפקרה נפשה [מתוך שהפקירה את עצמה] לגבי ארום, שמא אפקרא נפשה אף לעלמא [הפקירה את עצמה אף לאחרים].

ומתניתין — דמשמע: תולים אנו את הולד בביאה הידועה, ואין חוששים לביאות אחרות — מיירי, כגון שהיו שניהם חבושין בבית האסורים, ואין לחוש לביאה מאחרים שאינם בבית האסורים.

איכא דאמרי: בבא עליה ארום בודאי (24) ולא דיימא מעלמא, כולי עלמא — בין רבא ובין אבוי — לא פליגי דבתריה דידיה שדינן ליה; ומחלוקתם של רבא ואבוי היא בבא עליה ארום בודאי ודיימא מעלמא, ומפרש לה ואזיל.

והכי איתמר מחלוקת רב ושמואל, וכך הוא שאמרו רבא ואבוי:

ארוסה שעיברה ואין ידוע שבא עליה הארום בודאי:

רב אמר: הולד ספק ממזר.

ושמואל אמר: הולד שתוקי [בדוקין].

אמר רבא: מוסתברא מילתיה דרב — שאמר: הולד ספק ממזר — רק בשני תנאים:

א. דלא דיימא מיניה כלומר: אין ידוע לנו שבא עליה הארום.

ב. ודיימא מעלמא [חשודה היא לזנות עם אחרים].

אבל דיימא מיניה, כלומר: ידוע לנו שבא א-ו עליה הארום [תוספות], אע"ג דדיימא נמי מעלמא, בתריה דידיה שדינן ליה. (1)

אמר רבא: מנא אמינא לה?

דקתני במשנתנו: ילדה תאכל.

והרי היכי דמי?

אילימא דדיימא מיניה (2) ולא דיימא מעלמא, וכי אטו צריכא למימר דתיכול! (3)

אלא לאו דדיימא נמי מעלמא, ומכל מקום תולים את העובר בביאה הידועה; ואם כן אתה למד בקל וחומר לארוסה שבא עליה ארום בודאי שאנו תולים את העובר בארום אף שדיימא מעלמא, כי:

ומה התם — במשנתנו — דלהאי [לכהן

ריטב"א; וראה דברי רש"י, ודברי הערוך לנר על דבריו.

1. וכן אם לא דיימא מעלמא, אע"ג דלא דיימא מיניה בתריה דידיה שדינן ליה.

2. כלומר: בא עליה בודאי.

3. הקשה בערוך לנר: והרי ודאי חידוש השמיעתנו משנתנו, שאף עובר הנולד מן הזנות

לענין ממזר דבתרא דידיה שדינן ליה ומתירין לו לישא בת ישראל שלא הוא ולא היא יודעים אם כשר הוא אם לאו? ולא יישב.

23. העירו אחרונים, דמדברי התוספות ד"ה אמר, משמע, שאין הם גורסים: כל היבא דדיימא מיניה, אלא: לעולם אימא לך אף על גב וכו'.

24. כגון שיש עדים שבא עליה או שהוא מודה,